

8.

Ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuus ja puolueläheisyys

Sami Borg

8.1. Johdanto

Aidosti demokraattisissa valtioissa äänioikeus on keskeinen perusoikeus, jonka kautta kansalaiset voivat yleisissä vaaleissa vaikuttaa maansa harjoittamaan politiikkaan. Valtiollisissa vaaleissa äänioikeus rajautuu yleensä täysi-ikäisiin maan kansalaisiin, mutta muissa vaalityypeissä on tavallista, että myös muut maassa riittävän pitkään asuneet täysi-ikäiset ovat äänioikeutettuja. Tämä edesauttaa erityisesti ulkomaalaistaustaisten vaikutusmahdollisuuksia ja integroitumista asuinmaahansa, mikä on asetettu keskeiseksi tavoitteeksi myös Europan unionissa.

Euroopan komission katsaus unionin kansalaisuuteen vuonna 2020 korostaa sitä, että äänioikeuden lisäksi jäsenmaissa tulisi kiinnittää huomiota sellaisten väestöryhmien äänestysaktiivisuuteen, joiden äänestysaktiivisuus on tunnistettu keskimääräistä matalammaksi. Tällaisia väestöryhmiä, kuten nuoria ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvia, tulisi kannustaa äänestämään vaaleissa ja pyrkiä luomaan heille riittävät mahdollisuudet tietoon perustuviin valintoihin vaaleissa. (Euroopan komissio 2020)

Tämä artikkeli tarkastelee Suomen ulkomaalaistaustaisen valitsijoiden äänestysaktiivisuutta eri vaalityypeissä sekä heidän puolueläheisyyttään. Tavoitteena on yleiskuva, joka perustuu olemassa oleviin äänestystietoihin ja tutkimusaineistoihin. Ulkomaalaistausta operationalisoidaan rekisteriaineistoissa äidinkielen ja kyselyaineistossa kotona useimmiten puhutun kielen avulla. Äidinkielen mukaisten väestöryhmien äänestysaktiivisuutta tarkastellaan Tilastokeskuksen tuottamien tietojen perusteella. Molemmat luokittelut ovat pelkistäviä, koska yksikielisyyteen perustuva tilastointi kätkee väestöön kuuluvien tosiasiallisen kaksi- tai monikielisyyden (ks. Saukkonen 2019).

Puolueläheisyyttä koskevat tiedot perustuvat 2010-luvulla koottuihin neljään European Social Survey data-aineistoon, jotka yhdistetään yhdeksi, 2010-luvua kuvaavaksi aineistoksi (ESS). Näin kyselydataan saadaan ulkomaalaistaustaisten vastaajaryhmä, joka on riittävän suuri tutkittavien aiheiden suuntaa antavaan tilastolliseen tarkasteluun. Operationalisoinnin perusteella ulkomaalaistaustaisista puhutaan vieraskielisinä tai muunkielisinä verrattuna suomen- ja ruotsinkielisiin.

Tutkimusorientaatio on määrällinen ja lähinnä kuvaileva. Valitsijoiden äidinkielen mukaisten äänestysprosenttien pohjalta arvioidaan useiden kieliryhmien osallistumiseroja eri vaalityypeissä ja erojen mahdollisia syitä. Puolueläheisyyttä analysoidaan suomenkielisten, ruotsinkielisten ja muunkielisten vertailun kautta. Samalla avataan empiirisesti näiden kolmen ryhmän muuta poliittista kiinnostumista ja arvioidaan kieliryhmien osallistumiseröjen mahdollisia syitä.

8.2. Ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuuden ja puoluekiinnostumisen aiempi tutkimus

Ulkomaalaistaustaisen väestön poliittista kiinnostumista ei ole helppoa tutkia määrällisin menetelmin luotettavasti. Yksi keskeinen kysymys koskee ulkomaalaistaustaisuuden määrittelyä, jota avattiin jo tämän kirjan johdantoartikkelissa ja selostetaan nyt toteutettavaa analyysiä varten lisää hieman jäljempänä. Vähintään yhtä suuria haasteita liittyy osallistumistietoja sisältävien tutkimusaineistojen kattavuuteen ja luotettavuuteen. Äänestysaktiivisuutta voidaan tutkia sekä rekisteri- että kyselyaineistoin, mutta kyselyaineistoille on tyypillistä äänestämässä käyneiden vastaajien merkittävä ylliedustus. Tämä johtuu yhtäältä poliittista osallistumista koskevien kyselyaineistojen yleisestä vinoutumisesta siksi, että yhteiskunnallisista asioista keskimääräistä kiinnostuneemmat osallistuvat politiikkaa ja yhteiskuntaa koskeviin kyselyihin muita hanakammin. Toinen merkittävä ongelma on, että monet äänestämättä jättäneet kuitenkin väittävät kyselyissä käyneensä äänestämässä, koska pitävät tällaista vastausta sosiaalisesti hyväksyttävämpänä (ks. Wass & Borg 2015, 182–183; Seppänen ym. 2021, 1).

Rekisteritiedot äänestysaktiivisuudesta ovat puolestaan Suomessa täysin kattavia ainoastaan valitsijoiden alueellisten ja sukupuolen mukaisten äänestysprosenttien osalta, eivät kieliryhmien osalta. Erityisesti 2010-luvulta alkaen äänestysprosentteja on voitu tutkia myös sähköisen äänioikeusrekisterin avulla. Sen sisältämät tiedot ovat rekisteritietoina sinänsä hyvin luotettavia, mutta tietojen alueellisessa kattavuudessa on puutteita, koska kaikki kunnat ja niiden äänestysalueet eivät ole mukana rekisterissä. Tilastokeskus on tuottanut 2010-luvulta alkaen tämän rekisterin pohjalta äänestystietoja koskevia tilastokatsauksia. Niissä muistutetaan etenkin Helsingin äänestysalueiden merkittävästä aliedustuksesta sähköisessä äänioikeusrekisterissä (SVT 2018; SVT 2019a;

SVT 2019b; SVT 2021a). Rekisterin epätasainen alueellinen edustavuus on olennainen ongelma eritoten ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuustietojen kannalta, koska niin suuri osa heistä asuu pääkaupunkiseudun kunnissa, joista rekisteri on kattavasti käytössä ainoastaan Vantaalla. Sähköiseen äänioikeusrekisteriin perustuvat tiedot ovat tästä huolimatta selvästi paras aineistopohja ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuuden kuvaamiseen.

Äänioikeusrekisterin hyödyllisyys on käynyt ilmi paitsi Tilastokeskuksen omissa tilastojulkaisuissa, myös sellaisissa akateemisissa tutkimuksissa, joissa äänioikeusrekisterin tietoihin on yhdistetty monipuolisesti muita yksilötason rekisteritietoja äänioikeutetuista. Näin on menetelty Hanna Wassin ja Marjukka Weiden seikkaperäisessä tutkimuksessa (2015) ulkomaalaistaustaisten osallistumisesta vuoden 2012 kuntavaaleihin. Myös Josefina Sipilinen on käsitellyt kuntavaalien ehdokasrekrytointia koskevassa väitöskirjassaan (2021a) varsin laajasti eri kieliryhmien äänestysaktiivisuutta vuoden 2017 kuntavaaleissa.

Wass ja Weide kokoavat tutkimuksessaan (2015, 19) kansainväliseen tutkimukseen perustuen liudan syitä, jotka vaikuttavat ulkomaalaistaustaisten äänestysprosentteihin. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- kansalaisuuden saavuttaminen ja kansalaisroolin omaksuminen
- asumisen kesto uudessa kotimaassa (sosiaalistuminen, tiedot ja taidot)
- äänioikeutettuna olemisen kesto uudessa kotimaassa
- avioituminen/parisuhde kantaväestöön kuuluvan henkilön kanssa
- kouluikäisten lasten vanhemmuus
- kielitaito
- työssäkäynti
- muut yksilötason resurssit, jotka selittävät myös kantaväestön äänestysaktiivisuutta (sosioekonomiset resurssit, poliittista sosialisatiota ja kansalaisnormien omaksumista edistävät tekijät; osallistumista edistävät poliittiset asenteet)
- lähtömaan demokraattisuuden aste (epädemokraattisista maista tulevilla matala äänestysaktiivisuus)

Syihin liittyen Wass ja Weide esittävät tutkimuskirjallisuuteen pohjautuen useita hypoteeseja, joista osa suurin osa koskee kansalaisten poliittisen aktiivisuuden kehittymistä. *Altistumishypoteesin* (White ym. 2008) mukaan kokemusten karttuminen uuden kotimaan poliittisista oloista ja poliittisesta systeemistä vahvistavat ulkomaalaistaustaisten poliittista kiinnittymistä. *Assimilaatiohypoteesi* puolestaan korostaa sosioekonomisten ja kognitiivisten osallistumisresurssien kasvua uudessa kotimaassa sen myötä, kun maassaoloaika pitenee (esimerkiksi koulutus- ja tulotason nousu; Bueker 2005). Myös pitkäaikainen parisuhde kantaväestöön kuuluvan kanssa tukee assimilaatiota. (Wass & Weide 2015, 17.)

Siirrettävyyshypoteesin mukaan lähtömaassa hankitut osallistumisresurssit ovat hyödynnettävissä myös uuden kotimaan uudessa poliittisessä kontekstissa (Black

1987). Neljäs Wassin ja Weiden tutkimuksessa arvioitu hypoteesi koskee osallistumisen esteitä korostaen varsinkin varhaisen poliittisen sosialisoinnin merkitystä ulkomaalaistaustaisten poliittisessa osallistumisessa. Mikäli henkilö on jo ehtinyt sosiaalistua lähtömaansa poliittisiin oloihin ja kontekstiin, hänen saattaa olla vaikeaa sopeutua ainakaan nopeasti uuden kotimaansa poliittiseen ympäristöön. Tästä syystä tätä olettamusta kutsutaan *resistanssihypoteesiksi* (White ym. 2008). (Wass & Weide 2015, 17).

Mainittujen neljän hypoteesin lisäksi Wass ja Weide analysoivat tutkimuksessaan kahta muuta pääoletusta. *Erilaisen vasteen mallissa* he olettavat, että ulkomaalaistaustaisten joukossa koulutustason ja ikäryhmien mukaiset äänestysaktiivisuuserot ovat pienempiä kuin kantaväestön keskuudessa. Tätä he perustelevat muun muassa sillä, että sekä korkea koulutaso ja ikääntyminen kytkeytyvät äänestämisen velvollisuusnormin omaksumiseen, mikä lisää äänestystodennäköisyyttä. Ulkomaalaistaustaisilla kansalliseen identiteettiin kytkeytyvä, äänioikeiden käyttöön liittyvä kansalaisvelvollisuusajattelu on todennäköisesti harvinaisempaa kuin kantaväestöön kuuluvilla. Lisäksi matalamman sosioekonomisen aseman mallin testaamisessa he olettavat, että ulkomaalaistaustaiset ovat Suomessa keskimäärin kantaväestöä heikommassa sosioekonomisessa asemassa (ks. myös Saukkonen 2020). Tästä seuraa, että ero ulkomaalaistaustaisten ja kantaväestön äänestysaktiivisuudessa pienenee, kun otetaan huomioon erot ryhmien koulutustasossa, ammattitaidossa ja varallisuudessa.

Vuoden 2012 kuntavaaleja koskeneessa tutkimuksessa Wass ja Weide saivat vahvistusta useimmille esittämilleen hypoteeseille. Oletukset erilaisesta vasteesta, matalamman sosioekonomisen aseman vaikutuksesta, assimilaatio- ja altistumishypoteesien mukaiset oletukset sekä suurelta osin myös siirrettävyyshypoteesi saivat tukea aineistosta.

Tällaisten kuntavaaleja koskevien havaintojen voidaan olettaa pääsääntöisesti pätevän myös muissa Suomen vaalityypeissä, vaikka niiden äänioikeussäännökset poikkeavat kuntavaaleista. Eduskunta- ja presidentinvaaleissa äänioikeutettuja ovat vaalipäivään mennessä 18 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset asuinpaikasta riippumatta. Kunta-, alue- ja europarlamenttivaaleissa äänioikeus ulottuu laajemmin myös sellaisiin Suomessa asuviin henkilöihin, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta.

Nyt toteutettavassa analyysissä ei ole mahdollista testata yksityiskohtaisesti Wassin ja Weiden tutkimuksessa käytettyjä hypoteeseja eri vaalityyppeihin, mutta niitä voidaan käyttää taustoittavina havaintoina arvioitaessa kieliryhmien äänestysaktiivisuuden ja puolueläheisyyden eroja. Wassin ja Weiden tutkimus ei koskenut kuntavaalien tarjontatekijöitä, kuten esimerkiksi puolueita ja vaalien ehdokasasettelua.

Koska toinen nyt luettavana olevan teoksen artikkeli käsittelee vaalien ehdokasasettelua, en myöskään käsittele ehdokkuuksia tässä yhteydessä. Sen sijaan esittelen seuraavassa vielä joitakin äänioikeutettujen puoluekiinnittymiseen ja puoluevalintoihin liittyviä näkökohtia, jotka ovat olennaisia nyt toteutettavan analyysin ja vertailuasetelman kannalta.

Tarkastelen puoluekiinnittymistä tässä artikkelissa sekä puoluesamastumisen (*party identification*) että vaalien puoluevalintojen (*party choice*) kannalta. Jonkin puolueen pysyväluonteinen kannattaminen tai sellaisen läheiseksi kokeminen on yksi keskeinen äänestystodennäköisyyttä lisäävä tekijä (Dalton 1984). Puoluesamastumisen käsite juontaa juurensa 1950-luvun amerikkalaiseen vaalitutkimukseen, jossa sillä pyrittiin operationalisoimaan valitsijoiden tunnepohjaista ja pitkäkestoista kiinnittymistä republikaanien tai demokraattien kannattajiksi. Kyseessä on siis pysyväluoteiseksi psykologiseksi orientaatioksi mielletty käsite, joka myös ennustaa valitsijan tavantomaista puoluevalintaa vaaleissa (Converse 1976; Dinas 2014). Myöhemmin puoluesamastumiselle on annettu toisenlaisiakin käsitesisältöjä, jotka ovat muuttaneet sen sisältöä enemmän vaalikohtaiseksi ja asiaäänestämismalleihin soveltuvaksi (Fiorina 1981; ks. Thomassen & Rosema 2009). Puoluesamastumista on usein kritisoitu tautologiseksi puoluevalinnan selitykseksi, mutta jonkin puolueen pysyväluonteisesta kannattamisesta ei automaattisesti seuraa, että puolueeseen samastuva äänestää puoluetta kaikissa vaaleissa. Suomea koskevissa tutkimuksissa näiden korrelaatio on osoitettu vahvaksi, mutta ei kuitenkaan yhteisvaihtelultaan täydelliseksi (Papageorgiou 2011).

Suomalaisessa ehdokaskeskeisessä vaalijärjestelmässä sekä puolueläheisyydellä että ehdokkaiden tuntemuksella on merkitystä äänestysaktiivisuuteen ja äänestysvalintoihin. Ehdokkaiden merkitys äänestystodennäköisyydelle lienee suomalaisessa järjestelmässä vain harvoin täysin riippumatonta puoluekiinnittymisestä. Useimmat äänestäjät etsivät itselleen sopivia ehdokkaita sellaisista itselleen soveltuvista puolueista, joiden tavoitteet he voivat yleensä ottaen hyväksyä. Ulkomaalaistaustaisten äänestämisen ymmärtämisen kannalta on olennaista arvioida molempia puoluesamastumisen ulottuvuuksia: samastumisen intensiteettiä eli voimakkuutta sekä samastumisen suuntaa eli sitä, mitä puoluetta valitsija pitää itselleen läheisimpänä.

Nyt toteutettavan analyysin pääkysymykset ja niihin liittyvät oletukset ovat seuraavat:

- A Missä määrin muunkielisten äänestysaktiivisuus poikkeaa suomen- tai ruotsinkielisistä äänioikeutetuista eri vaalityypeissä? Taustaoletuksena on, että muunkielisten äänestysprosentit ovat muita kieliryhmiä matalampia ja että erot johtuvat paljolti samoista ulkomaalaistaustaan ja/tai heikompaan sosioekonomiseen asemaan liittyvistä seikoista, joita on havaittu kuntavaaleja koskevissa äänestysaktiivisuustutkimuksissa (Wass & Weide 2015; Sipinen 2021b; Seppänen ym. 2021).
- B Missä määrin ja miten muunkielisten puoluesamastumisen voimakkuus ja suunta poikkeavat suomen- ja ruotsinkielisistä valitsijoista? Ulkomaalaistaustaiset ovat todennäköisesti valtaväestöä heikommin kiinnittyneitä puolueisiin siksi, että heistä moni on kasvanut muualla kuin Suomessa, eivätkä Suomen poliittinen konteksti, järjestelmä ja toimijat ole heille entuudestaan tuttuja.

Samastumisen voimakkuuden osalta voidaan täten olettaa, että puolueita erittäin tai melko lähellä olevat äänestävät vaaleissa todennäköisimmin ja että tämä riippuvuus näkyy niin kantaväestön kuin muunkielisten valitsijoiden kohdalla.

Puoluesamastumisen suunnan osalta lienee selvää, että asiassa on alueellista vaihtelua riippuen eri alueiden poliittisista voimasuhteista ja muista paikallisista tekijöistä. Analyysi keskittyy nyt kuitenkin valtakunnalliseen yleiskuvaan. Kansainvälisen tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että hyvinvointivaltion palveluita ja tulonjakoa vahvimmin puolustavat vasemmistopuolueet ovat ulkomaalaistaustaisten suosiossa suhteellisesti enemmän kuin kantaväestössä (Otjes & Krouwel 2018). Suomessa oletus voidaan laajentaa myös vihreisiin, joka on puolueena aatteellisesti ja ohjelmallisesti lähellä SDP:tä ja vasemmistoliittoa hyvinvointipalvelu-, tulonjako- että maahanmuuttokysymyksissä (Paloheimo 2008).

8.3. Ulkomaalaistaustan operationalisointi ja tutkimusaineistot

Ulkomaalaistausta voidaan tunnetusti operationalisoida monin eri tavoin ja valitulla tavalla on vaikutusta analyysin tuloksiin. Nyt määrittely on äänestysaktiivisuuden osalta aineistolähtöistä, koska Tilastokeskuksen äänestystietojulkaisuista ulkomaalaistaustaisen äänestysaktiivisuutta voidaan tarkastella lähinnä kieliryhmittäin. Muuta luokittelumahdollisuutta ei ollut käytettävissä tätä tutkimusta varten. Eri vaalityyppejä koskevat tilastokatsaukset (SVT 2018; SVT 2019a; SVT 2019b; SVT 2021a) ovat sisältäneet sähköiseen äänioikeusrekisteriin perustuvat äänestysprosentit hieman yli kymmenestä kieliryhmästä, mukaan lukien ruotsin- ja suomenkieliset äänioikeutetut. Saamenkieliset äänioikeutetut sisältyvät suomenkielisten lukuihin. Todettakoon, että Wassin ja Weiden tutkimuksen päätelmissä (2015, 43) yleiskuva ulkomaalaistaustaisen väestön äänestysaktiivisuudesta ei vaihdellut merkittävästi sen mukaan, mitä ulkomaalaistaustan luokitteluperustetta he käyttivät.

Sähköisen äänioikeusrekisterin kattavuus on kohentunut ajan mittaan, mutta vieläkin se ei siis kata läheskään kaikkia vaalien äänestysalueita. Parhaimmillaan vaalipiirikohtainen äänestysaluekattavuus on Keski-Suomessa yli 80 prosenttia ja heikoimmillaan Helsingissä — joko lähellä nollaa tai puhdas nolla vuoden 2021 kuntavaaleissa. Valtakunnallisesti äänioikeusrekisterin tiedot ovat kantaväestön osalta varsin edustavia, mutta ulkomaalaistaustaisen väestön osalta Helsingin tietojen puuttuminen tekee äänestysaktiivisuustuloksista ainoastaan suuntaa antavia.

Äänioikeutettujen puolueläheisyyttä koskevat tiedot perustuvat European Social Surveyn (ESS) neljään data-aineistoon vuosilta 2012, 2014, 2016 ja 2018, ja ne on yhdistetty yhdeksi, 2010-luvun kattavaksi ESS-aineistoksi (ks. liitetaulukko 2). Tässä

aineistossa ulkomaalaistaustan operationalisointiin oli useita eri mahdollisuuksia. Vertailtavuus äänestysaktiivisuuden rekisteritietoihin sekä riittävän vastaajamäärän turvaaminen johtivat siihen, että ulkomaalaistaustaisuuden kriteeriksi valikoitui kotitaloudessa useimmin puhuttu kieli (muu kuin suomi tai ruotsi). Tällaisia vastaajia on yhdistetyn aineiston 7940 vastaajasta yhteensä 209. Heistä noin joka toinen on ollut haastatteluhetkellä Suomen kansalainen, ja lähes kaikki heistä ovat asuneet Suomessa vasta 1990-luvulta alkaen tai sen jälkeen. Suomessa syntyneitä heistä on 35. Vain noin 15 prosentilla näin määritellyistä ulkomaalaistaustaisista vastaajista oma isä tai äiti (tai molemmat) on syntynyt Suomessa. Täten vastaajajoukko koostuu noin 85-prosenttisesti niin kutsutuista ensimmäisen polven maahanmuuttajista. Yksittäisten ESS-aineistojen yhdistämisenkään jälkeen eduskuntavaaleissa äänestäneitä ulkomaalaistaustaisia vastaajia ei ole analyysissä kovin paljon. Tämä johtuu ulkomaalaistaustaisten matalahkosta äänestysaktiivisuudesta sekä siitä, että eduskuntavaaleissa äänioikeus on sidottu Suomen kansalaisuuteen. Todettakoon lisäksi, että tietenkin myös osa ruotsin- tai suomenkieliseksi vastaajiksi luokitelluista asuu monikielisisissä kotitalouksissa.

8.4. Äänestysaktiivisuus eri vaalityypeissä

Suomen vaalien äänestysaktiivisuutta tarkastellaan taulukossa 1 väestöryhmittäin äänioikeutettujen äidinkielen mukaan. Sähköiseen äänioikeusrekisteriin perustuvat tiedot on koottu Tilastokeskuksen tilastokatsauksista, ja niiden pohjalta voidaan tehdä useita yleisiä päätelmiä äänestysaktiivisuudesta eri kieliryhmissä ja vaalityypeissä ja myös sähköisen äänioikeusrekisterin luotettavuudesta äänestysprosenttien arvioinnissa.

Vuosina 2018–2021 käytyjen yleisten vaalien äänestysprosentit olivat tavanomaisia, kun ajatellaan kullekin vaalityypille ominaisia äänestysaktiivisuustasoja kulluvalla vuosituhanella. Kuten taulukon 1 alin numerorivi osoittaa, eduskuntavaalit ovat nousseet äänestysaktiivisuudeltaan suosituimmaksi vaalityypiksi. Vuoden 2019 eduskuntavaalien kotimaan äänestysprosentti oli 72,1 prosenttia, kun vuoden 2018 presidentinvaalin äänestysprosentti jäi niukasti alle 70 prosentin.

Kuntavaalien ja europarlamenttivaalien äänestysprosentit ovat huomattavasti matalampia. Vuoden 2021 kuntavaalit siirtyivät koronapandemian vuoksi huhtikuulta kesäkuulle, ja varsinaisen vaalipäivän siirto kesäviikonlopulle ilmeisesti laski äänestysaktiivisuutta jonkin verran. Äänestysprosentti laski edellisistä kuntavaaleista 3,8 prosenttiyksikköä ja oli matalin sitten vuoden 1945. Vuoden 2019 europarlamenttivaalien äänestysprosentti (42,7 %) oli Suomen eurovaaleille tyypillinen ja myös kohtuullinen ottaen huomioon, että vaalit järjestettiin toukokuussa 2019 vain runsas kuukausi eduskuntavaalien jälkeen.

Taulukko 1. Arvio äänestysaktiivisuudesta valitsijan äidinkielen mukaan Suomen eri vaalityypeissä.

Äidinkieli	Eduskunta- vaalit 2019	Kuntavaalit 2021	Europarla- menttivaalit 2019	Presidentin- vaali 2018	Kieltä puhuvia 18 v. täytt. väestössä v. 2020
suomi (sis. saame)	71,8	55,1	40,7	69,7	3 599 287
ruotsi	78,8	65,8	53,4	74,8	208 346
saksa	74,5	47,7	62,8	69,6	6 841
englanti	56,3	34,4	35,7	50,5	18 280
espanja	53,9	31,8	29,2	55,2	7 804
somali	52,7	39,1	15,5	18,6	13 336
eesti, viro	50,3	12,5	23,0	49,4	38 677
thai	48,6	30,0	24,7	44,6	9 039
turkki	47,1	32,6	21,9	..	7 209
kurdi	37,5	28,2	12,1	27,0	10 647
venäjä	36,7	18,9	14,8	40,0	65 522
arabia	34,9	34,3	13,9	30,3	22 520
persia	34,0	27,0	14,7	31,3	11 138
kiina	30,7	14,8	17,2	27,6	11 317
vietnam	30,3	17,2	9,9	20,7	9493
albania	20,8	18,6	6,3	17,4	8574
YHT (rekisteriaineisto)	71,4	53,7	40,8	69,3	.
Vaalien äänestys- prosentti ^a	72,1	55,1	42,7	69,9	.

Lähteet: Tilastokeskuksen katsaukset äänestysaktiivisuudesta: SVT 2018, SVT 2019a, SVT 2019b ja SVT 2021a. Tiedot perustuvat vaalien sähköisiin äänioikeusrekistereihin, joiden kattavuutta esitellään liitetaulukossa 1. Kieliryhmiin kuuluvien täysi-ikäisten määrä väestössä: SVT 2021b.

^a Suomessa asuvien äänioikeutettujen äänestysprosentti.

Taulukon 1 toiseksi alin numerorivi osoittaa sähköisen äänioikeusrekisterin sisältämien äänioikeutettujen äänestysaktiivisuuden. Luvut ovat hyvin lähellä eduskunta- ja presidentinvaalien oikeita äänestysprosentteja. Kunta- ja europarlamenttivaalien vastaavien lukujen hieman suurempaa poikkeamaa selittää Helsingin äänestysalueiden puuttuminen rekisteristä. Helsingin äänestysaktiivisuus oli nimittäin muuta maata selvästi korkeampi molemmissa vaaleissa: kuntavaaleissa 61,7 ja europarlamenttivaaleissa 55,8 prosenttia.

Äänioikeusrekisterin suomenkielisten valitsijoiden äänestysaktiivisuus on kaikissa vaalityypeissä lähellä vaalien kotimaan äänestysprosenttia. Ruotsinkielisten äänestysaktiivisuus on tunnetusti selvästi suomenkielisten äänestysaktiivisuutta korkeampaa. Suurinta ero on europarlamenttivaaleissa, joissa RKP on onnistunut säilyttämään yhden paikkansa pitkälti juuri ruotsinkielisen valitsijakunnan onnistuneen mobilisaation avulla.

Suomen- ja ruotsinkielisen valitsijakunnan äänestysprosenttien jälkeen taulukon 1 rivit listaavat kieliryhmien äänestysprosentit eduskuntavaalien äänestysaktiivisuuden mukaisessa järjestyksessä. Taulukon oikeanpuolimmainen sarake osoittaa kieliryhmään kuuluvien täysi-ikäisten määrän väestössä vuoden 2020 lopussa.

Tilastokeskuksen tuottaman vuoden 2019 eduskuntavaalien tilastokatsauksen mukaan äänioikeusrekisterin sisältämien suomen- tai ruotsinkielisten äänestysaktiivisuus oli kaikkiaan noin 30 prosenttiyksikköä korkeampi verrattuna vieraskielisiin äänioikeutettuihin (SVT 2019a). Asiaa selittää suurimpien vieraskielisten kieliryhmittymien sijoittuminen äänestysaktiivisudeltaan vieraskielisten keskikastiin. Eduskuntavaaleissa vieraskielisistä ainoastaan saksaa äidinkielenään puhuvien äänestysaktiivisuus oli korkea, jopa suomenkielisiä korkeampi. Seuraavaan, 47–56 prosentin aktiivisuustasoon kuuluu eduskuntavaaleissa kuusi kieliryhmää (englanti, espanja, somali, viro, thai ja turkki). Muiden Tilastokeskuksen raportointien kieliryhmien äänestysaktiivisuus jäi eduskuntavaaleissa alle 40 prosentin.

Vieraskielisten äänestysaktiivisuus asettuu muissa kolmessa vaalityypissä pääsääntöisesti samankaltaisesti eduskuntavaalien äänestysprosenttijärjestyksen kanssa, mutta poikkeamiakin on. Kuntavaaleissa somalinkieliset yltyvät saksankielisten jälkeen vieraskielisistä äänestysaktiivisuuden kakkossijalle. Asiaa selittävät ainakin somalien varsin hyvä edustus kuntavaalien ehdokkaina sekä kieliryhmän toimivat sosiaaliset verkostot (Sipinen 2021a, 162–163).

Europarlamenttivaaleissa on luonnollista, että EU-jäsenmaille tyypillisten kieliryhmien äänestysprosentit ylittävät vieraskielisten kieliryhmien keskimääräisen äänestysaktiivisuuden (englanti, espanja, viro). Tällöinkin näihin ryhmiin kuuluvien äänestysaktiivisuus jää tosin huomattavan matalaksi. Täsmennettäköön, että Suomen espanjankielisistä äänioikeutetuista suuri osa ei ole kotoisin EU-jäsenmaista vaan esimerkiksi Etelä-Amerikasta ja että myös englanninkielisistä suuri osa lienee kotoisin muista kuin EU-jäsenmaista.

EU-maiden ulkopuolisiin maihin miellettyjen kieliryhmien äänestysaktiivisuus on silmiinpistävästi matalaa Suomen europarlamenttivaaleissa. Suomen poliittisen järjestelmän mahdollisen etäiseksi kokemisen ohella osallistumisen pidäkkeenä toiminee myös EU:n kokeminen vieraaksi. Huomattakoon, että saksankielisten äänestysaktiivisuus on sitä vastoin varsin korkea (62,6 %) EP-vaaleissa.

Vuoden 2018 presidentinvaalin kieliryhmittäiset äänestysprosentit viittaavat puolestaan siihen, että lähtömaan ja uuden kotimaan poliittisten järjestelmien samankaltaisuus saattaa selittää joidenkin kieliryhmien kiinnostusta suomalaista presidentinvaalia kohtaan. Tämä on mahdollista ainakin viron- ja venäjänkielisten kohdalla, koska sekä Virossa että Venäjällä kansalaiset ovat tottuneet pitämään presidenttiä keskeisenä poliittisena toimijana. Venäjää äidinkielenään puhuville presidentinvaali on äänestysprosentin valossa suhteellisesti kiinnostavin Suomen vaalityypeistä, ja vironkielisilläkin presidentinvaalin äänestysprosentti (49,4 %) on hyvin lähellä ryhmän äänestysprosenttia eduskuntavaaleissa.

Vieraskielisten kieliryhmien yleensä ottaen matalien äänestysprosenttien selittämiseen ei nyt ole käytössä osallistumisen taustatekijöitä sisältävää rekisteriaineistoa kuten esimerkiksi Wasson ja Weiden (2015) tutkimuksessa tai hyvin laajaa ja monipuolista aineistopohjaa, kuten Josefina Sipilän väitöskirjassa (2021a). Sipilän analysoi ehdokasrekrytointia koskevassa väitöstyössään myös ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuutta vuoden 2017 kuntavaaleissa hyödyntäen rekisteriaineistojen ohella e2 Tutkimuksen hankkeen arvo- ja asennekyselyaineistoa pääkaupunkiseudulla asuvista vieraskielisistä (Pitkänen ym. 2019a).

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että useissa tapauksissa vieraskielisten keskimääräistä matalampi koulutustaso ja työllisyysaste, puutteet suomen kielen taidoissa ja tätä kautta heikentyneet mahdollisuudet seurata suomalaista politiikkaa ja olla siitä kiinnostunut, sekä vieraskielisten ehdokkaiden puuttuminen useimmissa vaalituspeissä näkyvät matalissa äänestysprosentteissa. Joissakin tapauksissa, kuten venäjän- ja vironkielisten kohdalla, myös lähtömaan läheisyys ja mahdollisuus seurata sen yhteiskuntapolitiikkaa saattavat heikentää kiinnostusta osallistua Suomessa.

Myös eri kieliryhmiin kuuluvien keskimääräinen maassaoloaika Suomessa vaihtelee, mikä vaikuttaa kieliryhmiin kuuluvien kotoutumiseen, poliittiseen sosiaalisaatioon ja kiinnittymiseen. Nämä huomiot eivät päde yhtä vahvasti kaikkiin kieliryhmiin ja kieliryhmien sisällä äänioikeutettujen osallistumisresurssit voivat vaihdella hyvinkin paljon. Osallistumisresurssit ja -kontekstit vaikuttavat hyvin monin tavoin ulkomaalaistaustaisten poliittiseen osallistumiseen (Verba ym. 1995; de Rooij 2012), mutta taulukon 1 aggregaattitason tietojen pohjalta on mahdotonta arvioida resurssien ja kontekstien yksityiskohtaista vaikutusta eri kieliryhmien äänestysprosentteihin.

8.5. Puolueläheisyys ja puoluesamastuminen

Rekisteripohjaisen äänestysaktiivisuuden kuvauksen jälkeen siirryn eri kieliryhmiin kuuluvien puolueläheisyyden analyysiin. Tässäkin tavoitteena on yleiskuva, jonka luomiseksi taulukko 2 esittelee aluksi yhdistetystä ESS-aineistosta saadut tulokset kieliryhmien puolueläheisyydestä. Kieliryhmäjaottelu pohjautuu avokysymykseen, joka esitettiin kaikissa neljässä ESS-aineistossa samanlaisena: "Mitä kieltä tai kieliä puhut useimmiten kotona?". Luokittelun perustana on ensiksi mainittu kieli. Puolueläheisyyttä koskevat lomakekysymykset on selostettu taulukon 2 alareunan lähdeviitteessä.

Taulukko 2. Valitsijoiden puolueläheisyyden aste ja läheisin puolue 2010-luvun Suomessa kieliryhmän mukaan (%).

	Vastaajan kotona useimmin puhuttu kieli			
	suomi	ruotsi	muu kieli	Kaikki
<i>Puolueläheisyyden aste</i>				
Erittäin lähellä jotakin puoluetta	4	7	2	4
Melko lähellä jotakin puoluetta	37	42	21	37
Ei tunne olevansa läh. mitään puoluetta	59	50	77	59
YHT	100	100	100	100
(n, painotettu)	(7313)	(418)	(209)	(7940)
<i>Minkä puolueen tuntee läheisimmäksi?</i>				
KOK	24	6	13	22
KESK	19	2	6	17
SDP	17	8	16	16
VIHR	17	7	43	16
PS	11	-	10	10
VAS	8	3	9	7
RKP	1	66	-	5
KD	3	3	-	3
Muu puolue	2	4	3	2
YHT	100	100	100	100
(n, painotettu)	(3797)	(280)	(69)	(4146)

Lähde: Tiedot perustuvat vuosien 2012, 2014, 2016 ja 2018 Suomen European Social Survey -aineistojen yhdistettyyn aineistoon (ESS). Puolueläheisyyden astetta koskevat tiedot perustuvat muuttujaan, johon yhdistettiin tiedot kysymyksistä "tuntuuko jokin poliittinen puolue Teistä läheisemmältä kuin muut puolueet" (kyllä/ei/eos) ja "kuinka läheiseksi tunnette kyseisen puolueen" (erittäin läheiseksi / melko läheiseksi / ette läheiseksi / ette lainkaan läheiseksi). Läheisintä puoluetta koskevaan kysymykseen vastasivat kaikki kyllä/ei -kysymykseen myöntävästi vastanneet, vaikka he eivät katsoneet olevansa melko tai erittäin lähellä jotakin puoluetta.

Tulokset Suomessa asuvien ESS-vastaajien puolueläheisyydestä vastaavat kaikkien vastaajien osalta kansallisten eduskuntavaalitutkimusten kuvaa äänioikeutettujen puolueläheisyydestä (ks. demokratiaindikaattorit sivustolla vaalitutkimus.fi). Kaikista vaalien äänioikeutetuista vajaa puolet kokee olevansa erittäin tai melko lähellä jotakin puoluetta, mutta erittäin läheiseksi jonkin puolueen tuntevien osuus jää hyvin pieneksi, vain neljään prosenttiin. Erittäin lähellä jotakin puoluetta olevien osuus vastaa prosentuaalisesti puoluejäsenten osuutta aikuisväestössä, joka oli vuoden 2020 lopulla noin viisi prosenttia¹.

¹ Puolueiden jäsenrekisteritietojen mukaan puolueiden yhteenlaskettu jäsenmäärä oli vuoden 2020 joulukuussa 214000 jäsentä (USU 2020). Tämä on noin viisi prosenttia vuoden 2019 eduskuntavaalien kotimaan äänioikeutettujen lukumäärästä.

Puolueläheisyyden aste eli voimakkuus vaihtelee tilastollisesti erittäin merkitsevästi kieliryhmittäin.² Ruotsinkieliset tuntevat RKP:n toiminnan ansiosta suomenkielisiä hieman useammin jonkin puolueen itselleen erittäin tai melko läheiseksi, mutta ruotsinkielistenkään joukossa joka toinen ei koe mitään puoluetta itselleen läheiseksi. Muunkielisistä vajaa neljäsosa kokee jonkin puolueen itselleen vähintään melko läheiseksi, mutta useampi kuin kolme neljästä ei koe läheisyyttä yhteenkään puolueeseen. Tämä tulos ei ole yllättävä muunkielisten matalan äänestysaktiivisuuden perusteella. Lisäksi muunkielisten puoluekantaa tiedustelevissa suomalaisissa kyselyissä on havaittu, että hyvin suuri osa muunkielisistä ei osaa tai halua valita puoluetta kysyttäessä sitä, mitä puoluetta he äänestäisivät, jos vaalit pidettäisiin nyt (Pitkänen ym. 2019b, 39–40).

Puoluesamastumisen suuntaa koskevat tiedot osoittavat, että oletus muunkielisille läheisten puolueiden painottumisesta vasemmistopuolueisiin ja vihreisiin pitää suuressa määrin paikkansa. ESS-kyselyihin vastanneista, muunkielisissä kotitalouksissa asuvista lähes kaksi kolmesta (yhteensä 62 %) tunsii läheisyyttä johonkin näistä kolmesta puolueesta, tyypillisimmin vihreisiin (43 %). Ilmeisesti monet muunkieliset mieltävät nämä puolueet kantaväestön tapaan vahvimmin hyvinvointiyhteiskunnan julkisia palveluja puolustaviksi ja maahanmuutto- ja maahanmuuttaja kysymyksissä suvaitseviksi (ks. Borg ja Paloheimo 2020). Liitetaulukon 3 mukaan muunkielisten äänioikeutettujen enemmistö myös äänesti jotakin näistä kolmesta puolueesta vuosien 2011 ja 2015 eduskuntavaaleissa.

Muunkielisille läheisimmän puolueen kokonaisjakaumaan vaikuttaa paljon se, millaisilla alueilla he asuvat. Vihreiden korkeaa kannatusta selittää muunkielisten painottuminen pääkaupunkiseudun kolmeen suureen kaupunkiin, joissa vihreillä on paljon suurempi kannatus kuin koko maassa.³ Perussuomalaisten kymmenen prosentin osuus muunkielisten, läheisimmän puolueen ilmoittaneista saattaa tuntua oudolta tulokselta. Havainto voi kuitenkin liittyä siihen, että puolue on havaittu kohtuullisen suosituksi Suomessa asuvien vironkielisten keskuudessa (Pitkänen ym. 2019b, 40). Joillekin maahan muuttaneille eron teko toisiin maahanmuuttotautaisiin ryhmiin voi olla tärkeä osa ”kunnan kansalaisen” identiteetin rakentamista. Virolaistaustaisten on havaittu määrittelevän itsensä etnisessä hierarkiassa muita ryhmiä korkeammalle, koska he ovat mielestään Suomessa tekemässä työtä eivätkä elämässä sosiaaliturvan varassa (Alho & Sippola 2019).

Muunkielisissä kotitalouksissa asuvien muuta poliittista kiinnostumista kuvataan yhdistetyn ESS-aineiston perusteella taulukossa 3. Sen tulosten mukaan muunkielisten muita matalampi kiinnostuminen vaaleihin ja puolueisiin eivät niinkään liity yleiseen poliittiseen kiinnostukseen tasoon ja luottamukseen omaan kykyyn osallistua politiik-

² Perustuu Khii toiseen -testin tulokseen. Testiä ei tehty läheisimmän puolueen osalta muun muassa muunkielisten pienen vastaajamäärän vuoksi.

³ Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa vihreiden kannatus koko maassa oli 11,5 prosenttia ja yhteenlaskettu kannatus Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla 20,6 prosenttia.

kaan, jotka ovat muunkielisten joukossa suurin piirtein samantasoisia suomen- ja ruotsinkielisten kanssa.

Sitä vastoin muissa tarkasteltavissa ulottuvuuksissa muunkielisten kiinnittyneisyys osoittautuu selvästi suomen- ja ruotsinkielisten ryhmiä matalammaksi. Muunkielisten keskuudessa on vain vähän aktiivisesti politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita medioista seuraavia (15 %) ja selvästi vähemmän muuhun kahteen ryhmään verrattuna korkean sosiaalisen luottamuksen omaavia (25 %). Suurin ero on hyvin vahvan tunnesiteen kokemisessa Suomea kohtaan.

Taulukko 4 kuvaa puolestaan kiinnostavia eroja siinä, miten tutkitut viisi kiinnittymismuuttujaa ovat tilastollisesti yhteydessä tässä artikkelissa selitettävänä oleviin tekijöihin eli äänestysaktiivisuuteen ja puolueläheisyyden asteeseen. Järjestyskorrelaatiot osoittavat ensinnäkin sen, suomen- ja ruotsinkielistenkin välillä yhteyksissä on joitakin merkittäviä eroja. Suomenkielisten keskuudessa kaikki viisi kiinnittymismuuttujaa lisäävät tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä äänioikeuden käyttöön ja puolueläheisyyteen ja selvästi eniten positiivista yhteisvaihtelua on yleisen poliittisen kiinnostuksen kohdalla.

Taulukko 3. Valitsijoiden poliittinen kiinnostus, politiikan seuraaminen ja poliittisia asenteita 2010-luvun Suomessa kieliryhmän mukaan (%).

	Vastaajan kotona useimmin puhuttu kieli			
	suomi	ruotsi	muu kieli	Kaikki
^a Poliitikasta erittäin tai melko kiinnostuneita	58	57	53	58
^b Seuraa pol./yht.kunn as./uutisia min 1 h / päivä	29	35	15	29
^c Korkea luottamus toisiin (8–10 asteikolla 0–10)	41	43	25	41
^d Luottaa täysin tai hyvin paljon omiin kykyihin osallistua politiikkaan	73	61	71	72
^e Tunneside Suomeen (9–10 asteikolla 0–10)	61	47	26	59

^a Vastauskaala: "erittäin kiinnostunut", "melko kiinnostunut", "ei kovin kiinnostunut", "ei lainkaan kiinnostunut".

^b "Suurin piirtein kuinka paljon aikaa käytät politiikkaa ja ajankohtaisia asioita käsittelevien uutisten katseluun, kuunteluun tai lukemiseen tavallisena arkipäivänä?" (minuutteina)

^c "Voiko mielestäsi ihmisiin luottaa, vai onko niin, ettei ihmisten suhteen voi olla liian varovainen." (0–10, 10=useimpiin ihmisiin voi luottaa).

^d Vastauskaala: "en luota lainkaan", "luotan jossain määrin", "luotan melko paljon", "luotan hyvin paljon" ja "luotan täydellisesti".

^e "Miten vahva tunneside sinulla on Suomeen." (0=ei lainkaan tunnesidettä,...,10=erittäin vahva).

Taulukko 4. Äänestysaktiivisuuden ja puolueläheisyyden korrelaatiot valitsijoiden poliittiseen kiinnostukseen, politiikan seuraamiseen ja poliittisiin asenteisiin kieliryhmän mukaan (Spearmanin rho^a).

	Vastaajan kotona useimmin puhuttu kieli		
	<i>suomi</i>	<i>ruotsi</i>	<i>muu kieli</i>
<i>Järjestyskorrelaatio äänestysaktiivisuuteen^b</i>			
Poliittinen kiinnostus	.283	.259	.051
Politiikan seuraamiseen käytetty aika	.143	.030	.152
Luottamus toisiin ihmisiin	.130	.139	.115
Luottaa omiin kykyihin osallistua politiikkaan	.196	.188	.098
Tunneside Suomeen	.128	-.033	-.012
Puolueläheisyys	.183	.170	.273
<i>Järjestyskorrelaatio puolueläheisyyteen</i>			
Poliittinen kiinnostus	.320	.336	.197
Politiikan seuraamiseen käytetty aika	.132	.065	.056
Luottamus toisiin ihmisiin	.099	.189	.034
Luottaa omiin kykyihin osallistua politiikkaan	.194	.319	.221
Tunneside Suomeen	.131	.053	.018

^a Kursivoidut kertoimet eivät ole tilastollisesti merkitseviä yhden prosentin riskitasolla. Korrelaatiot laskettiin taulukon 3 selitteessä selostettuihin alkuperäisiin vastausskaaloihin.

^b Analyysissä ovat mukana ainoastaan eduskuntavaaleissa äänioikeutetut vastaajat.

Ruotsinkielisten kotitalouksien vastaajilla politiikan seuraamiseen käytetty aika ja tunneside Suomeen eivät ole tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä äänestysaktiivisuuteen, eivätkä myöskään puolueläheisyyden asteeseen. Ruotsinkielisten puolueläheisyys näyttää muutoinkin kytkeytyvän eri tavoin selittäviin kiinnittymistekijöihin suomenkielisiin verrattuna. Ruotsinkielisillä sekä sosiaalinen luottamus että koettu kansalaispätevyys ovat yhteydessä puolueläheisyyteen voimakkaammin kuin suomenkielisillä. Havainnot saattavat liittyä ruotsinkielisen väestön alueelliseen keskittymiseen neljään vaalipiiriin eduskuntavaaleissa ja joiltakin osin myös vahvasti ruotsinkielisiin tai kaksikielisiin kuntiin.

Muunkielisillä tutkittujen kiinnittymistekijöiden korrelaatiot äänestysaktiivisuuteen ja puolueläheisyyteen jäivät enimmäkseen voimakkuudeltaan pienemmiksi kuin suomen- ja ruotsinkielisillä. Äänestysaktiivisuutta selittivät parhaiten puolueläheisyys ja politiikan seuraamiseen käytetty aika. Tämä viittaa altistumistekijöiden merkitykseen osallistumisen selityksenä.

Ilmeisesti muunkieliset eivät juurikaan koe vaaleissa äänestämistä kansalaisvelvollisuudeksi. Ainakaan tunnesiteen kokeminen Suomeen ei korreloitunut käytännössä lainkaan äänestysaktiivisuuteen, ja juuri osallistumisvelvollisuuden kokeminen on tutkimuksissa havaittu hyvin keskeiseksi äänestysaktiivisuuden selitystekijäksi (Wass &

Borg 2015, 192). Muunkielisten puolueläheisyyden asteen kanssa suurimmat ja ainoat tilastollisesti merkitsevät järjestyskorrelaatiot syntyivät koetun kansalaispätevyuden ja poliittisen kiinnostuksen kanssa. Yhdistetyn ESS-aineiston sisältämien muunkielisten vastaajamäärä on sen verran pieni, että kaikki edellä havaitut, kyselyaineistoon pohjautuvat prosenttisosuudet ja tilastolliset riippuvuudet ovat heidän osaltaan vain suuntaa antavia.

8.6. Johtopäätökset

Tämä tutkimus on laajentanut Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten äänioikeutettujen äänestysaktiivisuuden analysointia kuntavaaleista muihin vaalityyppeihin. Lisäksi se on avannut ulkomaalaistaustaisten puolueläheisyyttä sekä puoluesamastumisen voimakkuuden että sen suunnan osalta. Niin äänestysaktiivisuutta kuin koettua puolueläheisyyttä koskevat havainnot viittaavat siihen, että ulkomaalaistaustaisten lähtömaalla, poliittisella kompetenssilla ja kansallisella identiteetillä on paljon merkitystä heidän poliittiselle osallistumiselleen.

Eri kieliryhmien äänestysaktiivisuus vaihtelee paljon kaikissa neljässä vaalityypissä. Ruotsinkielisten äänestysaktiivisuus on suomenkielisiä korkeampaa kaikissa vaalityypeissä ja erityisesti europarlamentti- ja kuntavaaleissa. Muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten äänestysaktiivisuus on useissa muunkielisten kieliryhmissä kymmeniä prosenttiyksikköjä matalampi kantaväestöön verrattuna kaikissa vaalityypeissä.

Erojen syyt johtuvat mitä ilmeisimmin kieliryhmien erilaisista osallistumisresursseista sekä integroitumisesta suomalaisen yhteiskunnan poliittiseen järjestelmään ja osallistumisnormeihin. Ulkomaalaistaustaisen väestön keskimääräinen sosioekonominen asema on useimmissa kieliryhmissä kantaväestön keskimääräistä sosioekonomista asemaa matalampi, valtaosa ulkomaalaistaustaisista ei tunne läheisyyttä yhteenkään poliittiseen puolueeseen (77 %), ja vain harvalla ulkomaalaistaustaisella (26 %) on hyvin vahva tunneside Suomeen. Lisäksi ulkomaalaistaustaisista vain harvat luottavat käytyyn kyselymittarin mukaan erittäin vahvasti toisiin ihmisiin, ja suomen- ja ruotsinkielisiin verrattuna vain pieni osa heistä (15 %) seuraa hyvin aktiivisesti yhteiskunnallisia asioita tiedotusvälineistä. Nämä havainnot puhuvat ulkomaalaistaustaisten poliittisen osallistumisen tutkimuksessa todennettujen altistumis- ja assimilaatiohypoteesien paikkansapitävyyden puolesta.

Kieliryhmien äänestysaktiivisuudessa eri vaalityypeissä oli havaittavissa myös joi-takin kiinnostavia eroja, jotka saattavat viitata siihen, että lähtömaan poliittisen järjestelmän omaksuminen ja siihen sosiaalistuminen vaikuttavat kiinnostukseen osallistua Suomen eri vaalityyppeihin. Venäjän- ja vironkielisten äänestysaktiivisuus on verraten suurta presidentinvaalissa, ja näissä molemmissa maissa presidentti mielletään keskeiseksi poliittiseksi toimijaksi. Esimerkiksi somalinkielisten äänestysaktiivisuus vuoden

2018 presidentinvaalissa oli sitä vastoin hyvin matala (18,6 %) verrattuna kieliryhmän äänestysaktiivisuuteen eduskunta- ja kuntavaaleissa, joissa monilla somalinkielisillä on ollut mahdollista äänestää somalitaustaista ehdokasta. Europarlamenttivaaleissa muista kuin EU-maista Suomeen tulleilla kynnys äänestää on korkea: uuden kotimaan poliittisen systeemin lisäksi myös Euroopan unioni voi tuntua etäiseltä.

Muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten puolueläheisyyden voimakkuus on selvästi suomen- ja ruotsinkielisten puolueläheisyyttä heikompa. Eri kieliryhmien puolueläheisyydestä oletettiin lisäksi, että puolueita lähellä olevat äänestävät vaaleissa muita aktiivisemmin ja että yhteys ilmenee sekä kantaväestön että muunkielisten valitsijoiden keskuudessa. Oletus piti paikkansa ja vahvin puolueläheisyyden positiivinen yhteys äänestysaktiivisuuteen oli muunkielisten ryhmässä.

Puoluesamastumisen suunnasta oletettiin, että etenkin vasemmistopuolueet ja vihreät ovat ulkomaalaistaustaisten suosiossa näille puolueille tyypillisten egalitarististen poliittisten tavoitteiden perusteella. Oletus sai vahvistusta tunnettua puolueläheisyyttä ja eduskuntavaaleissa äänestettyä puoluetta koskevien tulosten osalta. Vihreät oli 2010-luvun ESS-aineistoissa muunkielisten useimmin suosima puolue.

Yleiskuva ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuudesta ja puolueläheisyydestä viestii edelleen siitä, että viranomaisten, puolueiden ja muiden järjestötoimijoiden työ ulkomaalaistaustaisten aktivoimiseksi poliittiseen osallistumiseen on kesken. Somalinkieliset ovat esimerkki onnistuneista integrointi- ja mobilisointitoimista kunta- ja eduskuntavaalien äänestysaktiivisuuden osalta (Sipinen 2021b). Kun vaalitietoa on tarjolla omalla kielellä ja kun muunkielisiä edustajia saadaan ehdokkaiksi vaaleihin, silloin osallistumisen kynnykset ovat tarpeeksi matalalla.

Lähteet

- Alho, Rolle & Markku Sippola (2019). Estonian Migrants' Aspiration for Social Citizenship in Finland: Embracing the Finnish Welfare State and Distancing from the 'Non-Deserving'. *Journal of International Migration and Integration*, 20 (2), 341–359.
- Black, Jerome H. (1987). The practice of politics in two settings: political transferability among recent immigrants to Canada. *Canadian Journal of Political Science* 20(4), 731–753.
- Borg, Sami & Heikki Paloheimo (2020). Valitsijoiden korostamat asiakysymykset ja hallituksen toimien arviointi. Teoksessa Borg, Sami, Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriön julkaisuja 2020:5. Helsinki: Oikeusministeriö, 148–168.
- Bueker, Catherine Simpson (2005). Political incorporation among immigrants from ten areas of origin: the persistence of source country effects. *International Migration Review* 39(1), 103–140.
- Converse, Philip E. (1976). *The Dynamics of Party Support: Cohort-Analyzing Party Identification*. Beverly Hills, CA: Sage.

- Dalton, Russell J. (1984). Cognitive Mobilization and Partisan Dealignment in Advanced Industrial Democracies. *Journal of Politics* 46(1): 264–284.
- De Rooij, Eline A. (2012). Patterns of Immigrant Political Participation: Explaining Differences in Types of Political Participation between Immigrants and the Majority Population in Western Europe. *European Sociological Review*, 28(4), 455–481. Retrieved May 31, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/23272532>
- Dinas, Elias (2014). Does Choice Bring Loyalty? Electoral Participation and the Development of Party Identification. *American Journal of Political Science*, vol. 58, no. 2, 449–465.
- ESS. Rounds 6,7, 8 and 9: European Social Survey Round 9 Data (2012–2018). NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway — Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS9-2018.
- Euroopan komissio (2020). *Euroopan komission katsaus unionin kansalaisuuteen vuonna 2020*. Bryssel: Euroopan komissio.
- Fiorina, P. Morris (1981). *Retrospective voting in American national elections*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Otjes, Simon & André Krouwel (2019). Why do newcomers vote for a newcomer? Support for an immigrant party. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45:7, 1148–1167.
- Papageorgiou, Achillefs (2011). *Spatial Model Analysis of Party Policy Strategies. Insights of Deterministic and Probabilistic Voting with 'Biased' Voters: Applications to Finland*. Acta Universitatis Tamperensis 1609. Tampere: University of Tampere.
- Pitkänen, Ville & Pasi Saukkonen & Jussi Westinen (2019a). *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen*. Helsinki: e2 Research.
- Pitkänen, Ville & Pasi Saukkonen & Jussi Westinen (2019b). *Samaa vai eri maata? Tutkimus viiden kieliryhmän arvoista ja asenteista Suomessa*. Helsinki: e2 Research.
- Saukkonen, Pasi (2019). Vieraskielinen väestö: kieliperusteisen tilastoinnin ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja. Blogikirjoitus *Kvartti*-lehdessä 25.04.2019. <https://www.kvartti.fi/fi/blogit/vieraskielinen-vaesto-kieliperusteisen-tilastoinnin-ongelmia-ja-ratkaisuvaihtoehtoja> Luettu 30.8.2021.
- Saukkonen, Pasi (2020). *Suomi omaksi kodiksi — Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Seppänen, Anne & Sipinen Josefina & Kazi, Villiina & Kuusio, Hannamaria (2021). Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa: yhteydet maahanmuuton syyhyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen. *Tutkimuksesta tiiviisti* 12/2021. Helsinki: THL.
- Sipinen, Josefina (2021a). *Recruitment of Immigrant-origin Candidates in Finnish Municipal Elections*. Tampere University Dissertations 396. Tampere: Tampere University.
- Sipinen, Josefina (2021b). Poliittinen osallistuminen osana kotoutumista: Maahan muuttaneiden äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa. *Politiikka*, 63(2), 107–134. <https://doi.org/10.37452/politiikka.99298> Luettu 30.8.2021.

- SVT (2018). Suomen virallinen tilasto (SVT): Presidentinvaalit [verkkojulkaisu]. ISSN=2242-3672. 2018, 1. Äänestäneet presidentinvaalissa 2018. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 3.8.2021. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/pvaa/2018/pvaa_2018_2018-04-03_kat_001_fi.html
- SVT (2019a). Suomen virallinen tilasto (SVT): Eduskuntavaalit [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-6252. Äänestäneiden tausta-analyysi 2019, 1. Äänestäneet eduskuntavaaleissa 2019. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 11.8.2021. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/evaa/2019/03/evaa_2019_03_2019-05-24_kat_001_fi.htm
- SVT (2019b). Suomen virallinen tilasto (SVT): Europarlamenttivaalit [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-2898. 2019, 1. Äänestäneet europarlamenttivaaleissa 2019. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 3.8.2021. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/euvaa/2019/euvaa_2019_2019-07-12_kat_001_fi.html
- SVT (2021a). Suomen virallinen tilasto (SVT): Kunnallisvaalit [verkkojulkaisu]. ISSN=2323-1092. Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi 2021, 1. Äänestäneet kuntavaaleissa 2021. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 3.8.2021. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/kvaa/2021/05/kvaa_2021_05_2021-07-13_kat_001_fi.html
- SVT (2021b). Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 12.8.2021. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>
- Thomassen, Jacques & Martin Rosema (2009). Party identification revisited. Teoksessa Bartle, John & Paolo Bellucci (eds.) *Political Parties and Partisanship: Social Identity and Individual Attitudes*. Routledge/ECPR.
- USU (2020). Lähes kaikki puolueet kärsivät jäsenkadosta — Korkean keski-ikäen vuoksi poistuma on tällä hetkellä voimakasta. *Uutisuomalaisen uutisjuttu* 7.12.2020. Luettu 17.8.2021.
- Verba, Sidney & Kay Lehman Schlozman & Henry E. Brady (1995). *Voice and Equality. Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Wass, Hanna & Sami Borg (2016). *Yhdenvertaisuus äänestyskopissa: äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa*. Teoksessa Grönlund, Kimmo ja Hanna Wass (toim.), Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö. Oikeusministeriön julkaisu 28/2016, 177–199.
- Wass, Hanna & Marjukka Weide (2015). *Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta. Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa*. Oikeusministeriön julkaisu, selvityksiä ja ohjeita 26/2015. Helsinki: Oikeusministeriö.
- White, Stephen & Neil Nevitte & André Blais & Elisabeth Gidengil & Patrick Fournier (2008). The political resocialization of immigrants. Resistance of lifelong learning? *Political Research Quarterly* 61(2), 268–281.

Liitetaulukko 1. Sähköisen äänioikeusrekisterin kattavuus vuoden 2019 eduskuntavaaleissa, vuoden 2021 kuntavaaleissa, vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa sekä vuoden 2018 presidentinvaalissa.

	EKV2019	KV2021	EP2019	PV2018
Mukana olevien kuntien lkm	141	152	143	134
Rekisterin äänioikeutettujen lkm (miljoonaa)	1,78	1,95	1,78	1,63
Rekisterin äänioikeutett. osuus kaikista äänioikeutetuista	41,9	43,8	41,9	38,3
Paras kattavuus: Keski-Suomen vp (% äänioikeutetuista)	83,0	84,6	83,0	77,7
Heikoin kattavuus: Helsingin vp (% äänioikeutetuista)	1,4	-	1,4	1,4

Lähteet: SVT 2018, SVT 2019a, SVT 2019b ja SVT 2021a. Taulukko koskee niitä äänestysalueita, joilta rekisteri sisältää tiedot kaikista ennakkoon tai varsinaisena vaalipäivänä äänestäneistä.

Liitetaulukko 2. European Social Surveyn keruukierrokset 6–9: tietoja Suomen aineiston vastaajamääristä kotona ensisijaisesti puhutun kielen mukaan (n).

ESS-kierros	Keruuvuosi	Vastaajia	Kotona useimmin puhuttu kieli:		
			suomi	ruotsi	muu
6	2012	2197	2013	126	58
7	2014	2087	1923	98	66
8	2016	1925	1759	118	48
9	2018	1755	1618	76	61
YHT		7964	7313	418	233

Lähde: ESS.

Liitetaulukko 3. Puoluevalinta vuosien 2011 ja 2015 eduskuntavaaleissa kieliryhmän mukaan (% äänestäneistä).

Puoluevalinta 2011 ja 2015	Vastaajan kotona useimmin puhuttu kieli			
	suomi	ruotsi	muu kieli	Kaikki
KOK	25	4	23	24
KESK	19	2	-	18
SDP	18	9	13	17
PS	14	-	10	13
VIHR	13	6	28	12
VAS	6	2	13	6
RKP	1	66	8	5
KD	3	5	-	3
Muu puolue	1	7	8	2
YHT	100	100	100	100
(n, painotettu)	(5029)	(322)	(40)	(5391)

Lähde: Tiedot perustuvat vuosien 2012, 2014, 2016 ja 2018 European Social Survey -aineistojen yhdistettyyn aineistoon, joissa tiedusteltiin puoluevalintaa viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa (ESS). Vuosina 2012 ja 2014 koottujen ESS-aineistojen tiedot koskevat vuoden 2011 eduskuntavaaleja ja vuosien 2016 ja 2018 aineistojen tiedot vuoden 2015 eduskuntavaaleja.